

Asianro IIS/665/00.01.02.01/2024

103 § Iisalmen kaupungin varhaiskasvatuksen liikkumisohjelma

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta 10.12.2024 § 103

Toimialajohtajan päätösehdotus

Hyvinvointijaosto käy keskustelun varhaiskasvatuksen liikkumisohjelmasta ja lähettää sen sivistys- ja hyvinvointilautakunnalle hyväksyttäväksi.

Päätös

Hyväksyttiin.

Valmistelu

Toimialajohtaja Kirsi-Tiina Ikonen, p. 040 830 4336

Katso Hyvinvointijaoston 3.12.2024 § 28 valmisteluteksti.

Vaikutusarviointi

Päätös toteuttaa strategista tavoitetta Inspiroiva Iisalmi:

- Olemme hyvinvointia ja osaamista aktiivisesti kehittävä kaupunki, jossa toimintaa uudistetaan rohkeasti kouluttamalla henkilöstöä, tarjoamalla uusia palveluja sekä olemalla mukana kokeiluissa
- osallistamme käyttäjäryhmät ja kolmannen sektorin mukaan palveluiden suunnitteluun ja viestimme palvelutarjonnastamme aktiivisesti ja monikanavaisesti
- edistämme kuntalaisten hyvinvointia kannustamalla omatoimiseen liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen sekä tarjoamalla monipuoliset ja saavutettavat kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa
- huomioimme väestörakenteen muutokset ennakoivasti palvelutarjonnan kehittämisessä eri ikätasolle ja kohderyhmille
- meidät tunnetaan valtakunnallisesti vetovoimaisena ja monipuolisena koulutuskaupunkina, joka tarjoaa asukkailleen mahdollisuuden elinikäiseen oppimiseen vauvasta vaariin
- kehitämme uusia yrityslähtöisiä koulutusmalleja ja toimimme aktiivisesti ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutusmahdollisuuksien lisäämiseksi alueella yhteistyössä oppilaitosten kanssa
- teemme päätöksiä, joilla turvataan perheiden, lasten ja nuorten mahdollisuudet turvalliseen kasvuun ja hyvään oppimiseen

Iisalmen kaupunki
p. 017 272 31
kirjaamo@iisalmi.fi,
etunimi.sukunimi@iisalmi.fi

Ohjelma luo pitkävaikutteisia positiivisia vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin. Ohjelma tukee yhteistyötä paikallistasolla ja kolmannen sektorin kanssa, luoden mahdollisuuksia myös yksityisten toimijoiden osallistumiselle sekä parantaa lasten motorisia taitoja ja fyysistä aktiivisuutta sekä perheiden osallisuutta varhaiskasvatuksen liikuntaasioiden kehittämisessä. Ei suoria yritysvaikutuksia.

Muutoksenhaku

2. Oikaisuvaatimus

Otto-oikeus

Kaupunginhallitus

Toimenpiteet, otteet

Varhaiskasvatusjohtaja
Tekninen lautakunta

Liitteet

Varhaiskasvatuksen liikkumishjelma

Hyvinvointijaosto 3.12.2024 § 28

Kulttuuri- ja vapaa-aikajohtajan päätösehdotus

Hyvinvointijaosto käy keskustelun varhaiskasvatuksen liikkumishjelmasta ja lähettää sen sivistys- ja hyvinvointilautakunnalle hyväksyttäväksi.

Päätös

Hyväksyttiin.

Valmistelu

Varhaiskasvatusjohtaja Katja Koskela, p. 040 54334982 ja kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja Pekka Partanen, p. 040 545 4567

Iisalmen kaupungin varhaiskasvatus ja liikuntapalvelut ovat laatineet uuden varhaiskasvatuksen liikkumishjelman osana strategista kehittämistyötä, jonka tavoitteena on edistää lasten fyysistä aktiivisuutta ja hyvinvointia. Ohjelma pohjautuu valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, liikkumis- ja leikkisuosituksiin sekä paikallisiin tarpeisiin. Ohjelman valmistelusta on vastannut ko. tahojen kanssa yhteistyössä North Sport Consulting Oy, joka on erikoistunut liikunnan ja urheilun kehittämiseen.

Liikkumishjelman tavoitteet :

1. Iisalmen varhaiskasvatuksen toimintatavat, olosuhteet ja osaaminen varmistavat jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle edellytykset suositusten mukaiselle päivittäiselle fyysiselle aktiivisuudelle.
2. Varhaiskasvatuksen liikkumisen edistämistyön tukena on pitkäjänteinen suunnitelma sekä toimivat johtamis- ja ohjauskäytännöt.
3. Varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhemmat tietävät alle kouluikäisten lasten liikkumiseen liittyvät suositukset.
4. Varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa liikkumisen edistämistä vahvistaa sujuva kaupunkitasoinen poikkihallinnollinen yhteistyö sekä aktiivinen yhteistyö valtakunnallisten ja paikallisten liikuntatoimijoiden kanssa.

Lisäksi ohjelma sisältää konkreettisia käynnistettäviä asioita vuodelle 2025 kuten liikkumishjelman koordinointi ja seuranta, yhteiset palvelut ja tapahtumat sekä yhteistyö lasten huoltajien kanssa.

Liikkumishjelman toteuttamiseen käytettävät määrärahat huomioidaan sivistys- ja hyvinvointitoimialan vuosittaisessa talous- ja toimintasuunnitelmassa.

Vaikutusarviointi

Päätös toteuttaa strategista tavoitetta Inspiroiva Iisalmi:

- Olemme hyvinvointia ja osaamista aktiivisesti kehittävä kaupunki, jossa toimintaa uudistetaan rohkeasti kouluttamalla henkilöstöä, tarjoamalla uusia palveluja sekä olemalla mukana kokeiluissa
- osallistamme käyttäjäryhmät ja kolmannen sektorin mukaan palveluiden suunnitteluun ja viestimme palvelutarjonnastamme aktiivisesti ja monikanavaisesti
- edistämme kuntalaisten hyvinvointia kannustamalla omatoimiseen liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen sekä tarjoamalla monipuoliset ja saavutettavat kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa
- huomioimme väestörakenteen muutokset ennakoivasti palvelutarjonnan kehittämisessä eri ikätasoille ja kohderyhmille
- meidät tunnetaan valtakunnallisesti vetovoimaisena ja monipuolisena koulutuskaupunkina, joka tarjoaa asukkailleen mahdollisuuden elinikäiseen oppimiseen vauvasta vaariin
- kehitämme uusia yritys- ja yhteisölähtöisiä koulutusmalleja ja toimimme aktiivisesti

Iisalmen kaupunki
p. 017 272 31
kirjaamo@iisalmi.fi,
etunimi.sukunimi@iisalmi.fi

ammattillisen koulutuksen ja korkeakoulutusmahdollisuuksien lisäämiseksi alueella yhteistyössä oppilaitosten kanssa

- teemme päätöksiä, joilla turvataan perheiden, lasten ja nuorten mahdollisuudet turvalliseen kasvuun ja hyvään oppimiseen

Ohjelma luo pitkävaikutteisia positiivisia vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin. Ohjelma tukee yhteistyötä paikallistasolla ja kolmannen sektorin kanssa, luoden mahdollisuuksia myös yksityisten toimijoiden osallistumiselle sekä parantaa lasten motorisia taitoja ja fyysistä aktiivisuutta sekä perheiden osallistuu varhaiskasvatuksen liikuntaasioiden kehittämisessä. Ei suoria yritysvaikutuksia.

Otto-oikeus

Ei otto-oikeutta.

Toimenpiteet, otteet

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta
Tekninen lautakunta

Liitteet

Varhaiskasvatuksen liikkumisohjelma

MUUTOKSENHAKU

Lainvoimaisuus Jos päätökseen ei ole haettu oikaisua viimeistään 2.1.2025, se tulee lainvoimaiseksi 3.1.2025.

Pöytäkirja nähtävänä Pöytäkirja on laitettu nähtäville 11.12.2024 Iisalmen kaupungin verkkosivuille <http://julkaisu.iisalmi.fi> 11.12.2024

Tiedoksianto

Asianosaiset:

 Annettu tiedoksi sähköisesti

Päivämäärä: 11.12.2024

Vastaanottajat: Varhaiskasvatusjohtaja, tekninen lautakunta

lisalmen varhaiskasvatuksen liikkumisohjelma

Sisällys

LÄHTÖKOHTIA

Ohjelman tarkoitus ja laatimistapa3

Lasten fyysisen aktiivisuuden yhteiskunnallinen haaste4

Fyysisen aktiivisuuden toteutuminen lapsen arjessa5

Nostaja osallistamiskyselyn tuloksista.....6

SWOT-tarkastelu nykytilanteesta.....7

OHJELMAN TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Liikkumisohjelman tavoitteet9

Ohjelman päätoimenpiteet.....10

Alustava vuoden 2025 toimintasuunnitelma 12

LIITE

Nostaja valtakunnallisista tutkimuksista..... 13

lisalmen liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelma
Tekijät: Suunnitelmatyön ohjausryhmä sekä North Sport Consulting Oy

Ulkoasu ja taitto: Pirjo Uusitalo-Aura // North Sport Consulting Oy 2024
Valokuvat: lisalmen kaupunki

LÄHTÖKOHTIA

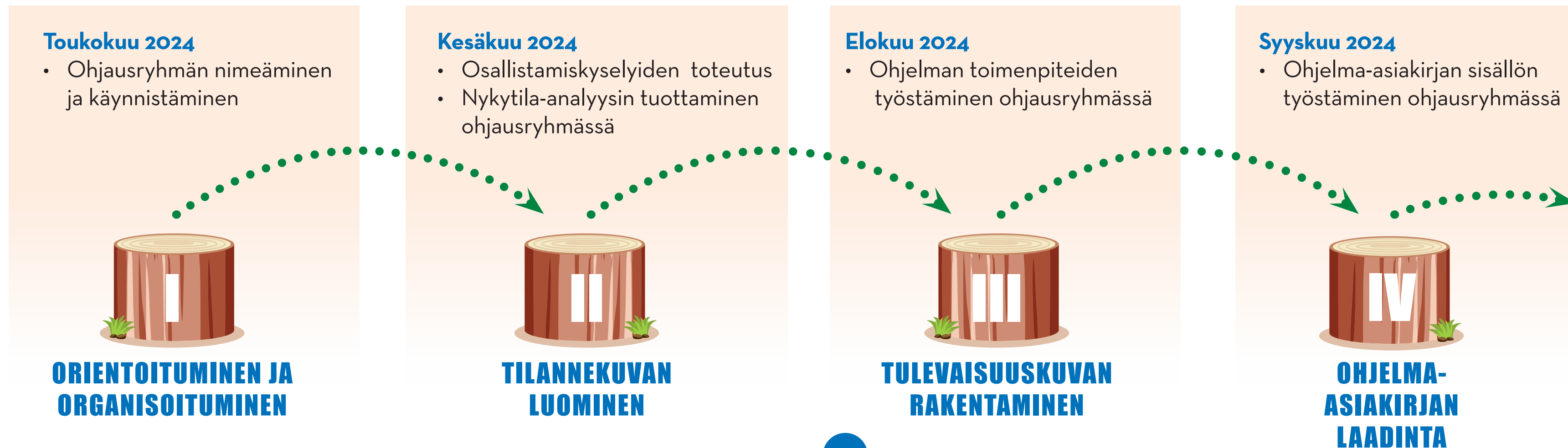
Ohjelman tarkoitus ja laatimistapa

Iisalmen kaupunkitasoisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa linjataan varhaiskasvatuksen yhdeksi tärkeäksi tehtäväksi ”tukea lasten sisäisen liikuntamotivaation ja myönteisen liikuntasuhteen syntymistä ja siten perustan luomista liikunnalliselle elämäntavalle”. Kyseinen tehtävänanto löytyy myös varhaiskasvatuslaista ja se koskee siten kaikkia kuntia. Liikkumisen edistämistä voidaankin pitää erittäin merkittävänä ja ajankohtaisena yhteiskunnallisena haasteena – vain pieni osa Suomen väestöstä liikkuu nykyisin terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta riittävästi. Asia koskettaa tänä päivänä jo myös alle kouluikäisiä lapsia, joista merkittävä osa liikkuu omassa arjessaan liian vähän.

Tässä esiteltävän varhaiskasvatuksen liikkumisohjelman tarkoituksena on vahvistaa kaupungin varhaiskasvatuksen kautta tapahtuvaa pienten lasten liikumisen edistämistyötä selkiyttämällä työn tavoitteistoa sekä linjaamalla keskeisimpiä toimenpiteitä.

Ohjelma on siten ensisijaisesti työkalu varhaiskasvatuksen johdolle liikkumisen edistämistyön suunnitteluun, johtamiseen ja seurantaan, mutta myös apuväline koko varhaiskasvatuksen henkilöstön innostamiseen ja sitouttamiseen. Lisäksi ohjelmalla halutaan sitouttaa liikkumisen edistämistyöhön mukaan muitakin toimijoita - erityisesti lasten vanhempia ja Iisalmen kaupunkiorganisaation muita palvelualueita. Lasten liikkumisen edistäminen edellyttää laaja-alaista yhteistyötä.

Liikkumisohjelman laatimisprosessin vaiheistus on kuvattu tiiviisti alla. Ohjelman laatimisesta on vastannut kaupungin varhaiskasvatuksen ja liikuntapalveluiden henkilöstöstä koottu ohjausryhmä (kts. takakansi). Ohjelman laatimisprosessissa on apuna toiminut North Sport Consulting asiantuntijayritys.

3

Iisalmen
varhaiskasvatuksen liikkumisohjelma

Lasten fyysisen aktiivisuuden yhteiskunnallinen haaste

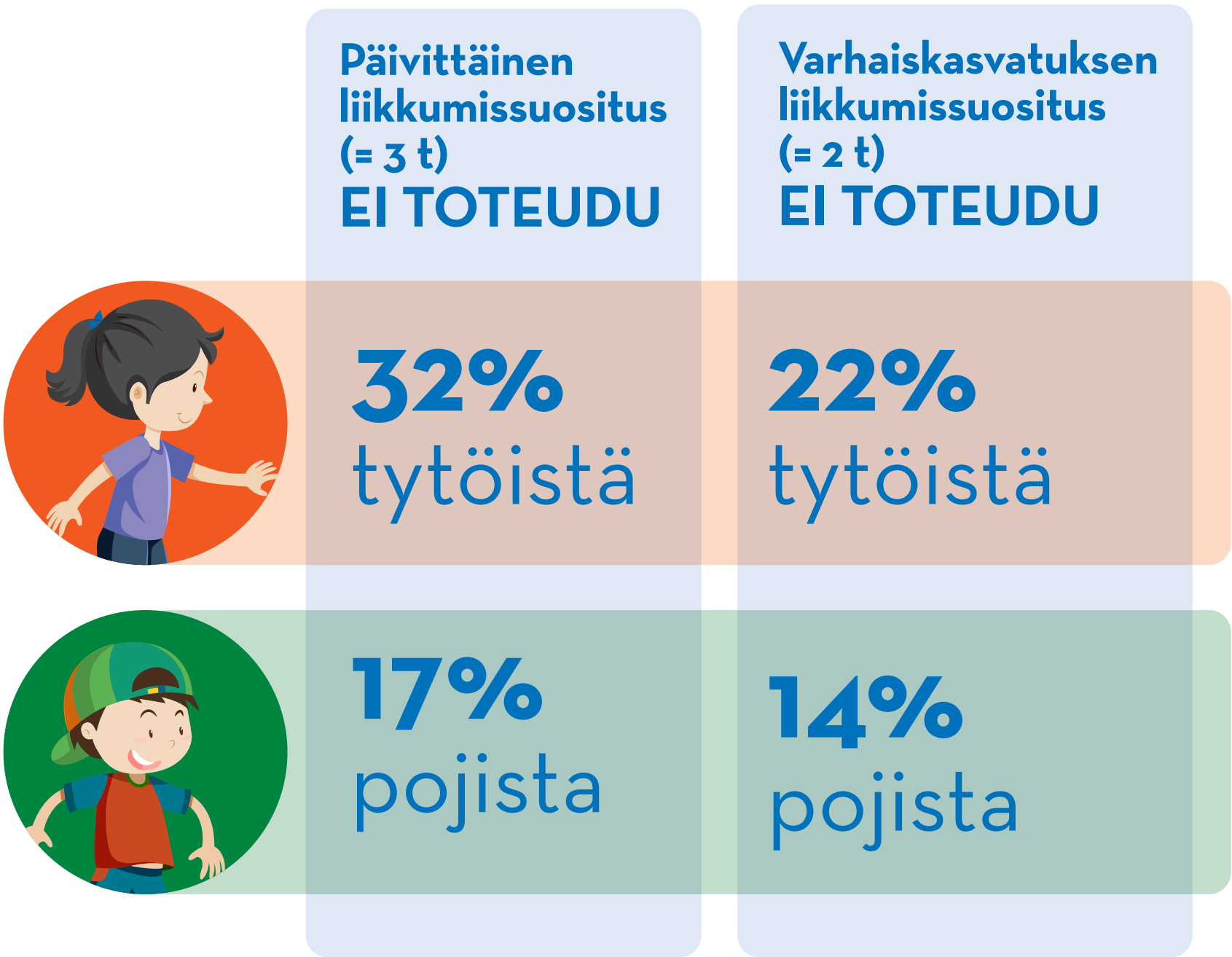
Merkittävä osa alle kouluikäisistä suomalaislapsista liikkuu oman terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta liian vähän. Yleinen yhteiskunnallinen huoli suomalaisten riittämättömästä fyysisestä aktiivisuudesta koskettaa siten myös jo varhaiskasvatusta.

Alle on luotu tiivis ja pelkistetty kokonaiskuvaus alle kouluikäisten lasten fyysisen aktiivisuuden suosituksista sekä valtakunnallisesta nykytilanteesta. Kyseinen tilannekuva toimii keskeisenä lähtökohtana lisälmen varhaiskasvatuksen liikumisohjelman tarpeelle sekä sen tavoitteille ja toimenpiteille.

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset*

Nykytilanne 4-6 v. lasten fyysisessä aktiivisuudessa**

* Soveltaen lähteistä ”Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset” (2016) ja valtakunnallinen ”Liikkuva varhaiskasvatusohjelma”

** Piilo -tutkimus / Jamk & JYY (2023)

LÄHTÖKOHTIA

Fyysisen aktiivisuuden toteutuminen lapsen arjessa

Alle kouluikäisille suositeltu 3 tunnin päivittäinen liikkumismäärä syntyy pienistä puroista lapsen arjessa. **Pääosa liikkumisesta tapahtuu omatoimisesti ilman ohjausta kun lapselle annetaan tilaa, mahdollisuuksia ja lupa liikkua.**

Lisäksi erityyppisillä ohjatuilla liikuntatuokiolla ja harrastuksilla sekä muulla aikuisten johdolla tapahtuvalla säännöllisellä liikkumisella on tärkeä fyysistä aktiivisuutta edistävä rooli niin varhaiskasvatuspäivässä kuin sen ulkopuolellakin.

LÄHTÖKOHTIA

Nostoja ohjelman osallistamiskyselyn tuloksista*

Vastanneista varhaiskasvattajista lähes **90%** arvioi oman yksikkönsä **LÄHIYMPÄRISTÖSTÄ LÖYTYVÄT LASTEN LIIKKUMISMAHDOLLISUUDET** hyvälle tasolle

Vastanneista varhaiskasvattajista lähes **90%** arvioi oman yksikkönsä henkilöstön **ASENTEEN JA OSAAMISEN LASTEN LIIKKUMISEN EDISTÄMISSESSÄ** hyvälle tasolle

Vastanneista lasten vanhemmista yli **90%** antoi hyvän **KOKONAISARVOSANAN LASTEN LIIKKUMISEN EDISTÄMISTYÖLLE** oman lapsensa varhaiskasvatusyksikössä.

Vastanneista varhaiskasvattajista lähes **25%** arvioi **YHTEISTYÖN LASTEN VANHEMPIEN KANSSA LIIKKUMISEN EDISTÄMISESSÄ** heikolle tasolle

Vastanneista varhaiskasvattajista lähes **15%** arvioi oman yksikkönsä **SISÄILOJEN VIRIKKELLISYYDEN JA TOIMIVUUDEN** heikolle tasolle lasten liikkumisen edistämisen näkökulmasta

Vastanneista lasten vanhemmista yli **60%** **TIETÄÄ HEIKOSTI TAI PINTAPUOLISESTI ALLE KOULUKÄISTEN LASTEN LIIKKUMISEN SUOSITUKSET**

* Kyselyt tehtiin touko-kesäkuussa 2024 varhaiskasvatuksen henkilöstölle sekä varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhemmille / huoltajille. Määräaikaan kyselyyn vastasi 174 henkilöä, joista 57 oli henkilöstön edustajaa ja 115 lasten vanhempaa / huoltajaa. Kyselyn tarkempi tulosraportti löytyy www.isalmi.fi/

LÄHTÖKOHTIA

Swot tarkastelu nykytilanteesta*

VAHVUUDET / MAHDOLLISUUDET

- Osaava ja lasten hyvinvointiin vahvasti sitoutunut varhaiskasvatushenkilöstö. Henkilöstössä on vahvaa kehittämishalua lasten liikkumiseen liittyen.
- Varhaiskasvatusyksiköissä pääosin pihat ja sisätilat ovat liikkumisen näkökulmasta hyviä – liikkumiseen liittyvään välineistöön on panostettu kaupungissa pitkäjänteisesti.
- Kaupunkitasoisesti on tarjolla paljon laadukkaita ja innostavia liikkumisympäristöjä erilaiseen varhaiskasvatusyksikön ulkopuolella tapahtuvaan liikuntaan (mm. monipuolinen lähiluonto sekä rakennetut liikuntapaikat, esim. uusi uimahalli).
- Yhteistyö kaupungin varhaiskasvatuksen ja liikuntapalveluiden välillä on erittäin sujuvaa ja matalakynnyksistä. Liikuntapalveluissa pienten lasten liikuntakin nähdään erittäin tärkeänä.
- Esiopetusryhmille suunnattu liikuntakalenteri konsepti on ollut erittäin suosittu – toimintaa on mahdollista laajentaa tulevaisuudessa myös pienempiin lapsiin.
- Lasten liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnallinen haaste on yleisesti tiedostettu – päättäjillä ja lasten vanhemmilla on vahvaa halua tukea eri tavoin lasten liikkumisen edistämistyötä.

HEIKKOUEDET / UHAT

- Varhaiskasvatuksessa on kehittämistarpeita ymmärryksen lisäämisessä pienten lasten liikkumiseen liittyvistä erityispiirteistä ja -haasteista. Kehittämistarpeita on erityisesti mm. lasten motoristen haasteiden tunnistamisessa ja niihin reagoimisen toimintamalleissa sekä vauhdikkaan liikkumisen lisäämisessä.
- Liikkumisen edistämistyön tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus vaatii edelleen kehittämistä – epäselvyyttä on mm. lasten liikkumisen edistämistyön päätavoitteista ja ydintoimenpiteistä yksikkötasolla.
- Varhaiskasvatuksen arjessa on erilaisia lasten liikkumisen edistämistyön haasteita, joita tulisi nykyistä aktiivisemmin yhdessä arvioida ja ratkoa, mm. turvallisuusriskien arvioinnit, varhaiskasvatuspäivän organisoiminen / rytmittämisen toimintatavat, henkilöstön omat liikkumisrajoitteet yms.
- Eri varhaiskasvatusyksiköiden ja -muotojen välillä on yhdenvertaisuushaasteita liikkumisen edistämistyön toteuttamismahdollisuuksissa – mm. erot toimintaolosuhteissa (yksiköiden sisätilat) sekä kaupunkitasoisten palveluiden saavutettavuudessa (etäisyydet keskeisille liikuntapaikoille) ja kustannuksissa (yksityiset päiväkodit joutuvat maksamaan joistakin kaupungin liikuntapaikoista).
- Yhteistyö ja vuorovaikutus lasten huoltajien kanssa liittyen lasten liikkumiseen vaatii vielä kehittämistä.

* Nykytila-analyysi tehty ohjelmatyön ohjausryhmän toimesta tausta-aineistoja hyödyntäen

Ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Liikkumisohjelman tavoitteet

Liikkumisohjelmaa ohjaavat ylätason tavoitteet

KAUPUNKISTRATEGIA

- Olemme hyvinvointia ja osaamista aktiivisesti kehittävä kaupunki, jossa toimintaa uudistetaan rohkeasti kouluttamalla henkilöstöä, tarjoamalla uusia palveluja sekä olemalla mukana kokeiluissa.
- Edistämme kuntalaisten hyvinvointia kannustamalla omatoimiseen liikunnan ja kulttuurin harrastamiseen sekä tarjoamalla monipuoliset ja saavutettavat kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

- Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten liikkumisen mahdollisuuksia varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten mukaisesti.
- Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten sisäisen liikuntamotivaation ja myönteisen liikuntasuhteen syntymistä, luoden perustaa liikunnalliseen elämäntapaan kasvamiselle. Varhaiskasvatuksessa henkilöstöllä on tärkeä rooli eräänlaisena asennekasvattajana ja suunnan näyttäjänä.
- Arjen tilanteissa ja erilaisissa ohjatuissa toimintahetkissä huomioidaan, että ne mahdollistavat ja sallivat liikkumisen tilanteeseen sopivalla tavalla.

Liikkumisohjelman tavoitteet

- 1 lisälmen varhaiskasvatuksen toimintatavat, olosuhteet ja osaaminen varmistavat jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle edellytykset suositusten mukaiselle päivittäiselle fyysiselle aktiivisuudelle.
- 2 Varhaiskasvatuksen liikkumisen edistämistyön tukena on pitkäjänteinen suunnitelma sekä toimivat johtamis- ja ohjauskäytännöt.
- 3 Varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhemmat tietävät alle kouluikäisten lasten liikkumiseen liittyvät suositukset.
- 4 Varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa liikkumisen edistämistä vahvistaa sujuva kaupunkitasoinen poikkihallinnollinen yhteistyö sekä aktiivinen yhteistyö valtakunnallisten ja paikallisten liikuntatoimijoiden kanssa.

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Ohjelman päätoimenpiteet

Kehittämisa-alue	Tavoitteet	Toimenpiteitä
"ARJEN TOIMINTATAVAT" YKSIKÖISSÄ	- Vahvistetaan ulkoilun roolia osana jo-kaista varhaiskasvatuspäivää. - Lisätään vauhdikkaan fyysisen akti-ivisuuden osuutta jokaisen lapsen var-haiskasvatuspäivässä. - Luodaan ja jalkautetaan varhaiskas-vatusyksiköihin yhtenäisiä käytäntö-jä lasten päivittäisen liikkeen lisää-miseksi.	NOPEAT TOIMENPITEET - Jalkautetaan kaikkiin varhaiskasvat- usyksiköihin olemassa olevia hyviä käytänteitä ja apuvälineitä, jotka tukevat fyysistä aktiivisuutta ja motoristen taitojen oppimista (mm. leikkikansiot, toiminnallinen oppiminen ja pihapedagogiikka) - Lasten liikkumisen edistämistyö huomioidaan yksiköiden tiimisopimuksissa ja pedagogisissa suunnitelmissa – huomioita erityisesti motoristen taitojen oppimisen sekä riittävän ulkoilun ja vauhdikkaan liikkeen varmistamiseen. - Osallistetaan lapsia arjen toimintatapojen suunnitteluun ja käytäntöön vientiin. PITKÄN JÄNTEEN TOIMENPITEET - Luodaan varhaiskasvatukselle lasten liikkumisen edistämistyötä kaupunki- ja yksikötasoisesti selkeyttävät ja sitouttavat pelisäännöt – esim. ”Varhaiskasvatuksen liikkumislupauksen” muodossa. - Kehitetään ja toteutetaan rohkeasti arjen toimintatapojen kehittämistä edistäviä tempauksia, kisoja ja kokeiluja yhteistyössä eri toimijatahojen kanssa (esim. kaupungin liikuntapalvelut, paikalliset järjestöt ja aluejärjestö).
TILAT JA VÄLINEET VARHAISKASVATUKSEN YKSIKÖISSÄ	- Varmistetaan, että yksiköissä on toi-mivat ja turvalliset ulko- ja sisätilat las-ten päivittäisen liikkumisen mahdolis-tamiseksi. - Varmistetaan, että yksiköissä on tar-jolla riittävästi laadukasta lasten liik-kumista tukevaa irtovälineistöä.	NOPEAT TOIMENPITEET - Selvitetään varhaiskasvat- usyksiköiden liikkumisolosuhteisiin ja välineisiin liittyvät kehittämistarpeet (esim. hyödyntäen ohjelman kyselyaineistoja ja teknisen toimialan tietoja/aineistoja). - Esitetään varhaiskasvatuksen talousarvioihin vuosittaista määrärahaa liikuntavälinehankintoihin PITKÄN JÄNTEEN TOIMENPITEET - Päiväkotipihojen kehittämistyötä tehdään yhteistyössä liikuntapalveluiden ja teknisen toimialueen kanssa. Kehittämistyölle varataan riittävät määrärahat. - Luodaan välineistöön liittyen kustannustehokkaita toimintamalleja esim. mahdollistetaan välineiden lainaus toisista toimintayksiköistä
YHTEISET PALVELUT JA TAPAHTUMAT	- Kehitetään nykyistä Liikuntakalente-ri-toimintamallia varhaiskasvatuksen kannalta entistä toimivamaksi - Haetaan aktiivisesti ideoita varhais- kasvatuksen yhteisten palveluiden ja tapahtumien kehittämiseksi ja toteut-tamiseksi.	NOPEAT TOIMENPITEET - Uudistetaan liikuntakalenteri toimintamallia mm. sisältötarjonnan osalta ja selvitetään sen laajentamismahdollisuuksia nuorempiin ikäryhmiin. PITKÄN JÄNTEEN TOIMENPITEET - Seurataan aktiivisesti valtakunnallisia ja alueellisia varhaiskasvatuksen liikkumisen edistämisen kehittämistoimenpiteitä (mm. Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelma) ja kannustetaan kaikkia yksiköitä myös rohkeaan omaan palvelukehittämisen ideointiin sekä ideoiden jakamiseen yksiköiden kesken. - Lisätään yhteistyötä paikallisten järjestöjen kanssa pienten lasten liikuntatarjonnan lisäämiseksi.

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Ohjelman päätoimenpiteet

Kehittämisa-alue	Tavoitteet	Toimenpiteitä
HENKILÖSTÖN OSAAMINEN	- Vahvistetaan varhaiskasvatuksen henkilöstön ymmärrystä ja osaamista al- le kouluikäisten lasten fyysisen aktiivi- suuden erityispiirteistä ja -tarpeista. - Erityisesti lisätään kasvattajien osaa- mista lasten liikkumiseen liittyvi- en haasteiden tunnistamisessa sekä vauhdikkaan liikkeen lisäämisessä.	NOPEAT TOIMENPITEET - Tehdään henkilöstössä lasten liikkumiseen liittyvä osaamiskartoitus, jolla selvitetään henkilöstön osaamisen kehittämisen tarpeita sekä henkilöstössä jo olemassa olevia liikuntaan liittyviä osaamisia / kiinnostuksen kohteita, joita hyödynnettävissä yksikkö tai kaupunkitasoisesti. - Edistetään henkilöstön oman osaamisen jakamista ja kannustetaan osallistumaan liikuntaan liittyviin koulutuksiin. PITKÄN JÄNTEEN TOIMENPITEET - Luodaan kaupunkitasoinen liikkumisen koulutussuunnitelma, millä varmistetaan riittävä osaaminen jokaiseen kaupungin varhaiskasvatusyksikköön. Koulutussuunnitelma tehdään yhdessä varhaiskasvatusyksiköiden kanssa yksikkökohtaiset tarpeet ja koulutustapoihin liittyvät toiveet huomioiden.
YHTEISTYÖ LASTEN HUOLTAJIEN KANSSA	- Luodaan käytännöt, mitkä varmista- vat aktiivisen vuorovaikutuksen huol- tajien kanssa lasten liikkumiseen liittyen. - Vahvistetaan huoltajien ymmärrystä ja osaamista pienten lasten liikuntaan liittyen.	NOPEAT TOIMENPITEET - Toteutetaan lasten liikkumisviikko, jonka aikana aihe on aktiivisesti mukana huoltajien kanssa tehtävissä arkikohtaamisissa sekä esim. päiväkodin liikuntatapahtumissa (kokeilu esim. osana ohjelman julkistamista/jalkauttamista). PITKÄN JÄNTEEN TOIMENPITEET - Kehitetään kaupungin varhaiskasvatukseen pysyväluonteisia käytäntöjä, joiden kautta voidaan lisätä ja vahvistaa lasten huoltajien kanssa tehtävää vuorovaikutusta lasten riittävän fyysisen aktiivisuuden varmistamiseksi (mm. arkikohtaamiset, Vasu -keskustelut yms.).
OHJELMAN KOORDINOINTI JA YHTEISTYÖ ERI TOIMIJATAHOJEN KANSSA	- Liikkumisohjelmalle syntyy toimiva ohjaus- ja seurantamekanismi. - Yhteistyö kaupunkiorganisaation sisällä sekä muiden toimijatahojen kanssa vahvistuu liikkumisohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden suun- nassa.	NOPEAT TOIMENPITEET - Liikkumisohjelmaa ohjataan ja seurataan suunnitelmallisesti liikuntapalveluiden ja varhaiskasvatuksen Lasten liikkumisen -työryhmässä. - Kehitetään liikkumisohjelman käytännön jalkauttamisen tueksi yksikkökohtaisten liikuntavastaavien -toimintamalli tms. PITKÄN JÄNTEEN TOIMENPITEET - Vahvistetaan varhaiskasvatuksen liikkumisohjelmaan liittyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden huomioimista muiden kaupunkiorgani- saation yksiköiden toiminnassa - liittyen esim. kaupungin perheliikunnan palveluiden kehittämiseen, liikunta- ja leikkipaikkaverkoston suunnitteluun ja rakentamiseen, puistojen ja luontoalueiden kaavoittamiseen ja julkisen liikenteen yhteyksien kehittämiseen. - Luodaan toimintatavat, joilla varmistetaan säännöllinen yhteistyö pienten lasten liikuntaan kytkeytyvien paikallisten toimijatahojen kanssa.

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Alustava vuoden 2025 toimintasuunnitelma

Toimenpiteet	Vastuu	Aikataulu
LIKKUMISOHJELMAN KOORDINOINTI JA SEURANTA - Liikkumisohjelman esittely ja jalkauttaminen varhaiskasvatuksen yksiköille - Kootaan poikkihallinnollinen liikkumistyöryhmä, joka toimii liikkumisohjelman toimenpiteiden jatkosuunnittelun ja toteutuksen tukena. Liikkumistyöryhmä kokoontuu 4 kertaa vuodessa liikuntapalveluiden koordinoimana. - Toteutetaan kysely liikkumisohjelman toteutumisesta - Selvitetään varhaiskasvatuksen liikkumisympäristön virikkeellisyyttä ja kehittämistarpeita yhdessä teknisen toimialan kanssa - Selvitetään toiminnan kehittämismahdollisuudet hankerahoituksen kautta	- Vakan johto - Liikuntapalvelut - Liikkumistyöryhmä ja Vakan johto - Vaka -johtaja, Kuva -johtaja ja tekninen toimiala - Liikuntapalvelut	01/2025 01/2025 04/2025 - jatkuva - Hankehaun mukaisesti
ARJEN TOIMINTATAPOJEN KEHITTÄMINEN VARHAISKASVATUSYKSIKÖISSÄ - Varhaiskasvatuksen yksiköjen liikkumislupaus – lisätään tiimisopimuksiin ja pedagogisiin suunnitelmiin - Tehdään Vakan Teamsiin liikkumisen vinkkikansio, jossa voi jakaa arjen liikkumiseen ideoita ja linkkejä	- Liikkumistyöryhmä ja Vakayksiköt yhdessä lasten kanssa - Liikkumisvastaavat	01-02/2025 01-02/2025
TILAT JA VÄLINEET VARHAISKASVATUKSEN YKSIKÖISSÄ - Liikkumisvälineistön yhtenäistäminen – huolehditaan, että kaikilla on käytössä yhteisesti määritelty perusvälineistö - Kartoitetaan varhaiskasvatusyksiköistä näkemyksiä ja ideoita liikuntavälineistä - Huomioidaan liikkumisvälineiden hankinta vuosittain varhaiskasvatuksen talousarvion laadinnassa	- Liikkumistyöryhmä ja liikkumisvastaavat - Liikkumistyöryhmä - Varhaiskasvatusjohtaja	01-02/2025 02/2025 - Jatkuva
YHTEISET PALVELUT JA TAPAHTUMAT - Yhdenvertaistetaan kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen liikuntatilojen- ja alueiden varaukset maksuttomalla käytöllä - Yhtenäistetään ja kehitetään toimintatapoja uinti- ja jäävuorojen määrään ja varaamiseen - Yhteisten liikuntatapahtumien suunnittelu huomioiden eri ikäkaudet - Tehostetaan tiedottamista olemassa olevista liikuntapalveluista ja -tapahtumista	- Varhaiskasvatusjohtaja ja Kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja - Liikuntapalvelut ja liikkumistyöryhmä - Liikkumistyöryhmä ja liikuntapalvelut - Liikuntapalvelut ja Vaka	04/2024 02/2025 - jatkuva - Jatkuva
HENKILÖSTÖN OSAAMINEN JA HYVINVOINTI - Kysely henkilöstölle koulutustoiveista ja -tarpeista - Nostetaan koordinoidusti ja yhteisesti esille työntekijän ja työyhteisöjen hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä teemoja - Yhteistyö Pohjois-Savon Liikunta ry:n (PSL), Liikkuva Varhaiskasvatuksen ja paikallisten liikuntajärjestöjen kanssa - Koulutuksen järjestäminen / koulutussuunnitelman tekeminen	- Liikkumistyöryhmä - Liikuntapalvelut ja liikkumistyöryhmä - Liikkumistyöryhmä ja PSL - Vakan johto ja PSL	01/2025 - Kvartaaleittain - Jatkuva - Koulutussuun. mukaisesti
YHTEISTYÖ LASTEN HUOLTAJIEN KANSSA - Toiminnallisten vanhempainiltojen järjestämien yhteistyössä PSL:n kanssa, jossa mukana henkilöstö, lapset ja vanhemmat - Liikkumismateriaalin ja ajankohtaisten liikkumisasioiden jakaminen vanhemmille hyödyntäen Muksunettiä, Wilmaa ja ilmoitustauluja. Tarkoituksena kannustaa liikkumiseen arjessa, yhteisiin ulkoiluhetkiin ja liikuntaleikkeihin. - Vakassa ”liikkumispuheen” esillä pitäminen päivittäisissä kohtaamisissa ja vasu-keskustelussa (kirjataan lapsen vasuun)	- Vakan yksiköt ja PSL - Liikuntapalvelut ja vaka - PKjohtaja (pedagoginen johtaminen) ja henkilöstö	02 ja 03 / 2025 - jatkuva - jatkuva

LIITTEET

Nostoja valtakunnallisista tutkimuksista

4-6 vuotiaiden fyysinen aktiivisuus varhaiskasvatuspäivän aikana*

- Fyysisesti aktiivista aikaa varhaiskasvatuspäivän aikana keskimäärin **2,6 h**.
- Paikallaanoloa varhaiskasvatuspäivässä keskimäärin **4,7 h**.
- Reipasta liikkumista pojilla varhaiskasvatuspäivässä **45-55 min**.
- Reipasta liikkumista tytöillä varhaiskasvatuspäivässä **37-43 min**.

* Piilo-tutkimus/Jamk & JYY (2023)

Varhaiskasvattajien näkemyksiä liikkumisen edistämisen tilanteesta*

- **18%** varhaiskasvattajista arvioi, että omassa varhaiskasvatusryhmässä on toteutettu suunnitelmallista toimintaa, joissa kaikki lapset hengästyvät
- **50%** varhaiskasvattajista arvioi, että lapsilla on päivittäin vapaassa käytössä erilaisia liikuntavälineitä
- **66%** varhaiskasvattajista arvioi, että henkilöstö aktivoi päivittäin kaikkia lapsia liikkumaan ulkoilun aikana

* Varhaiskasvatuksen henkilöstön kysely/Liikkuva varhaiskasvatusohjelma (2020)

4-6 vuotiaiden vapaa-ajan liikkuminen*

- **43%** ulkoilee yli kaksi tuntia päivässä viikonloppuisin
- **70%** ulkoilee arkisin varhaiskasvatuspäivän jälkeen vähintään 30 min./päivä
- **51%** harrastaa ohjattua liikuntaa (iikuntaseura tms.)
- **45%** vanhemmista liikkuu lapsensa kanssa vähintään kolmesti viikossa

* FinLapset-kysely (2018) & Liikkuva varhaiskasvatus kysely vanhemmille (2020)

Ohjausryhmän kokoonpano

Katja Koskela

varhaiskasvatusjohtaja

Maija Kahelin

pohjoisen päiväkotihoidon
toimintayksikön johtaja

Tanja Järveläinen

perhepäivähoidon ohjaaja

Päivi Rönkkö

eteläisen päiväkotihoidon
toimintayksikön johtaja

Hanna Kauppinen

esiopetuksen johtaja

Minna Vainikainen

päiväkodin johtaja

Tuula Rissanen

päiväkodin johtaja

Pekka Partanen

kulttuuri- ja vapaa-aikajohtaja

Elin Juntunen

liikuntasuunnittelija

MUUTOKSENHAKU VIRANOMAISEN PÄÄTÖKSESTÄ

1. Päätöksestä ei saa tehdä valitusta tai oikaisuvaatimusta

- A. Päätös koskee valmistelua tai täytäntöönpanoa, kuntalaki 136 §.
- B. Hallintopäätöksestä ei saa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 6 § 2 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla.
- C. Päätöksestä ei saa tehdä hankintalain mukaista hankinto-oikaisua, koska uudella päätöksellä ei ole muutettu tarjouksen tehneiden oikeudellista asemaa.
- D. Päätöksestä ei saa tehdä valitusta tai oikaisuvaatimusta muulla perusteella.

2. Oikaisuvaatimus

Päätökseen tyytymätön saa hakea päätökseen oikaisua, kuntalaki 134,1 §.

Oikaisuvaatimuksessa on oltava

- vaatimus perusteineen
- vaatimuksentekijän yhteystiedot sekä mahdollinen sähköpostiosoite, johon asiaa koskevat kirjeet ja päätökset voi lähettää
- tekijän allekirjoitus. Sähköpostilla lähetettävää tai sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, jos sen alkuperäisyyttä ei ole syytä epäillä.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä asianosainen eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus toimitetaan oikaisuvaatimusajassa aukioloaikana 9 - 15.30

Iisalmen kaupunki / kirjaamo

PL 10 / Pohjolankatu 14, 74101 IISALMI

kirjaamo@iisalmi.fi

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus on oltava perillä oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Kunnan jäsen ja kuntalain 137 § 2 momentissa tarkoitettu kunta on saanut päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Asianosainen on saanut päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, kolmantena päivänä sähköpostin lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyys- tai vapunpäivä, joulukuun tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valituksen toimittaa valitusviranomaiselle ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.

3. Kunnallisvalitus

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen

tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen, kuntalaki 135,2 §.

Valituksen saa tehdä asianosainen eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa sekä kunnan jäsen. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Jos päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen hakea muutosta myös asianosainen sekä kunnan jäsen.

Valitus toimitetaan valitusajassa aukioloaikana 8 - 16.15

Itä-Suomen hallinto-oikeus

Minna Canthin katu 64, PL 1744, 70101 Kuopio

p. 029 56 42500, fax 029 56 4250,

ita-suomi.hao@oikeus.fi

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa

osoitteessa <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Valitus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitus on oltava perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Kunnan jäsen ja kuntalain 137 § 2 momentissa tarkoitettu kunta on saanut päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Asianosainen on saanut päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, kolmantena päivänä sähköpostin lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyys- tai vapunpäivä, joulukuun tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valituksen toimittaa valitusviranomaiselle ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.

Valituksessa on oltava

- päätös, josta valitetaan sekä selvitys päivästä, josta valitusaika on alkanut
- valittajan nimi, ammatti, asuinkunta ja postiosoite sekä mahdollinen sähköpostiosoite, johon asiaa koskevat kirjeet ja päätöksen voi lähettää
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan
- vaatimuksen perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos päätös ei kohdistu valittajaan.
- valittajan tai muun laatijan allekirjoitus. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut valituksen, siinä on mainittava laatijan ammatti, asuinkunta ja postiosoite sekä mahdollinen sähköpostiosoite. Sähköpostilla lähetettävää tai sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, jos sen alkuperäisyyttä ei ole syytä epäillä.

Muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksu hallinto-oikeudessa tuomioistuinmaksulain mukaan.

Iisalmen kaupunki

p. 017 272 31

kirjaamo@iisalmi.fi,

etunimi.sukunimi@iisalmi.fi

4. Hallintovalitus

Valittamalla saa hakea muutosta päätökseen, jolla viranomainen on ratkaissut hallintoasian tai jättänyt sen tutkimatta, laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 6,1 §.

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen.

Hallintovalituksen saa tehdä asianosainen eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa sekä se, jonka valitusoikeudesta laissa erikseen säädetään. Viranomainen saa valittaa myös, jos valittaminen on tarpeen viranomaisen valvottavana olevan yleisen edun vuoksi. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saa hakea muutosta vain oikaisuvaatimuksen tekijä. Jos hallintopäätöstä on oikaisuvaatimusmenettelyssä muutettu tai se on kumottu, oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä saa valittaa kaikki asianosaiset.

Valitus toimitetaan valitusajassa aukioloaikana 8 - 16.15

Itä-Suomen hallinto-oikeus

Minna Canthin katu 64, PL 1744, 70101 Kuopio

p. 029 56 42500, fax 029 56 42501

ita-suomi.hao@oikeus.fi

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Valitus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitus on oltava perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Asianosainen on saanut päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, kolmantena päivänä sähköpostin lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyys- tai vapunpäivä, joulukuun tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valituksen toimittaa valitusviranomaiselle ensimmäisenä sen jälkeisenä arkipäivänä.

Valituksessa on ilmoitettava

- valittajan nimi, ammatti, asuinpaikka ja postiosoite sekä mahdollinen sähköpostiosoite, johon asiaa koskevat kirjeet ja päätöksen voi lähettää
- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan
- vaatimuksen perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan
- valittajan tai muun laatijan allekirjoitus. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut valituksen, siinä on mainittava laatijan ammatti, asuinpaikka ja postiosoite sekä mahdollinen sähköpostiosoite. Sähköpostilla lähetettävää tai sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, jos sen alkuperäisyyttä ei ole syytä epäillä.

Iisalmen kaupunki

p. 017 272 31

kirjaamo@iisalmi.fi,

etunimi.sukunimi@iisalmi.fi

Valitukseen on liitettävä

- päätös, josta valitetaan
- selvitys päätöksen tiedoksisaantipäivästä tai päivästä, josta valitusaika on alkanut
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jos niitä ei ole aikaisemmin toimitettu

Muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksu hallinto-oikeudessa tuomioistuinmaksulain mukaan.

5. Muutoksenhaku kansallisen kynnsarvon alittavissa hankinnoissa

Hankintalain mukainen hankintaoikaisu ja kuntalain mukainen oikaisuvaatimus

Päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä annettuun ratkaisuun tyytymätön voi tehdä hankintayksikölle hankintalain 133 § mukaisen hankintaoikaisun tai kuntalain 134 § mukaisen oikaisuvaatimuksen. Nämä voi tehdä tarjouskilpailuun osallistunut tarjoaja ja osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa eli asianosainen. Kuntalain mukaisen oikaisuvaatimuksen voi lisäksi tehdä kunnan jäsen.

Hankintalailla tarkoitetaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista.

Hankintaoikaisu ja oikaisuvaatimus toimitetaan oikaisuvaatimusajassa

aukioloaikana 9 - 15.30

Iisalmen kaupunki / kirjaamo

PL 10 / Pohjolankatu 14, 74101 IISALMI

kirjaamo@iisalmi.fi

Oikaisua on vaadittava 14 päivän kuluessa päätöksen tai muun ratkaisun tiedoksiannosta. Oikaisu on oltava perillä oikaisuajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Asianosainen on saanut hankintapäätöksen oheisasiakirjoineen tiedoksi

1. sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä sinä päivänä, jolloin päätös on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä muusta seikasta, jonka perusteella viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.
2. lähetettäessä postitse seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto on tapahtunut saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Kunnan jäsen ja kuntalain 137 § 2 momentissa tarkoitettu kunta on saanut päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa.

Jos vireillepanon viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyys- tai vapunpäivä, joulukuun - tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa asiakirjat toimittaa oikaisuvaatimusviranomaiselle ensiksi seuraavana arkipäivänä.

Iisalmen kaupunki

p. 017 272 31

kirjaamo@iisalmi.fi,

etunimi.sukunimi@iisalmi.fi

Hankintaoikaisussa ja oikaisuvaatimuksessa on oltava

- vaatimus perusteluineen
- hakijan nimi ja kotikunta. Jos joku käyttää hakijan puhevaltaa tai hakemuksen laatija on joku muu, on hakemuksessa ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.
- postiosoite ja puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite, johon asiaa koskevat kirjeet ja päätöksen voi lähettää.
- hakijan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitus. Sähköpostilla lähetettävää tai sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, jos sen alkuperäisyyttä ei ole syytä epäillä.
- päätös, johon oikaisua haetaan kopiona tai alkuperäisenä
- asiakirjat, joihin vedotaan
- valtakirja, jos asiamies ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja

Hakemuksen voi tuoda kirjaamoon tai lähettää postitse tai sähköpostilla.

Hankinta-asiakirjojen julkiseksi tuleminen

Hankinta-asiakirjat tulevat julkisiksi siltä osin kuin ne eivät ole salassa pidettäviä, kun hankintasopimus on allekirjoitettu.

Asianosaisella on oikeus ennen hankintasopimuksen allekirjoitusta saada tieto toisen tarjoajan tarjouksen sisällöstä lukuun ottamatta liike- ja ammattisalaisuuksia. Asianosaiset saavat kuitenkin tiedot liikesalaisuutena pidetyistä hinnoista.

6. Muutoksenhaku kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa

Hankintalain mukaiset hankintaoikaisu ja valitus markkinaoikeudelle

Päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön voi tehdä hankintalain 133 § mukaisen hankintaoikaisun tai hankintalain 145 § mukaisen valituksen markkinaoikeudelle.

Hankintalailla tarkoitetaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista.

I Hankintaoikaisu

Hankintaoikaisua voi vaatia kirjallisesti hankintayksiköltä tarjouskilpailuun osallistunut tarjoaja tai osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas eli se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa eli asianosainen.

Hankintaoikaisuvaatimus toimitetaan oikaisuvaatimusajassa aukioloaikana 9 - 15.30

Iisalmen kaupunki / kirjaamo

PL 10 / Pohjolankatu 14, 74101 IISALMI

kirjaamo@iisalmi.fi

Asianosaisen on vaadittava hankintaoikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tai ratkaisun tiedoksisaannista. Hankintaoikaisu on oltava perillä oikaisuajan viimeisenä päivänä ennen viraston

aukioloajan päättymistä.

Asianosainen on saanut hankintapäätöksen oheisasiakirjoineen tiedoksi

1. sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä sinä päivänä, jolloin päätös on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä muusta seikasta, jonka perusteella viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.
2. lähetettäessä postitse seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiannotapaa, tiedoksianto on tapahtunut saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Hankintaoikaisuvaatimuksen vireilletulo ja käsittely eivät vaikuta siihen määräaikaan, jonka kuluessa asianosainen voi hankintalain nojalla hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

Hankintaoikaisuvaatimuksessa on oltava

- vaatimukset perusteineen
- asiakirjat, joihin vaatimuksen tekijä vetoaa, jolleivät ne ole hankintayksikön hallussa
- hakijan nimi ja kotikunta
- jos joku käyttää hakijan puhevaltaa tai hakemuksen laatija on joku muu, on hakemuksessa ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat kirjeet ja päätöksen voi lähettää
- valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitus. Sähköpostilla lähetettävää tai sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, jos sen alkuperäisyyttä ei ole syytä epäillä.

II Valitus markkinaoikeuteen

Valitusoikeus

Tarjoaja, osallistumishakemuksen tehnyt ehdokas tai muu taho, jota asia koskee, voi valittaa markkinaoikeuteen päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tekemästä ratkaisusta, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan.

Hankintalain 146 § mukaan markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa hankintayksikön sellaista päätöstä tai muuta ratkaisua, joka koskee

- 1) yksinomaan hankintamenettelyn valmistelua
- 2) sitä, että hankintasopimusta ei jaeta osiin tai
- 3) sitä, että kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena käytetään yksinomaan halvinta hintaa tai kustannuksia.

Puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan tai dynaamiseen hankintajärjestelmään hyväksymistä koskevaan hankintayksikön ratkaisuun ei saa hakea valittamalla muutosta, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelylupaa. Lupa on myönnettävä, jos

- 1) asian käsittely on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeää tai
- 2) siihen on painava, hankintayksikön menettelyyn liittyvä syy.

Valitusaika

Valitus on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon päätöksestä, jollei toisin säädetä.

Valitus on **tehtävä 30 päivän kuluessa** päätöksen tiedoksisaannista, jos hankintayksikkö on tehnyt hankinta- tai käyttöoikeussopimuksen hankintalain 130 §:n 1 tai 3 kohdan nojalla noudattamatta odotusaikaa.

Valitus on **tehtävä kuuden kuukauden kuluessa** hankintapäätöksen tekemisestä siinä tapauksessa, että ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä valitusosoituksineen ja hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut olennaisesti puutteellinen.

Asianosainen on saanut hankintapäätöksen oheisasiakirjoineen tiedoksi

1. sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä sinä päivänä, jolloin päätös on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä muusta seikasta, jonka perusteella viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.
2. lähetettäessä postitse seitsemäntenä päivänä sen lähettämisestä, jollei tiedoksiannon näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa, tiedoksianto on tapahtunut saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.

Valituksen sisältö

Valituksessa on oltava

- päätös, johon haetaan muutosta alkuperäisenä ja jäljennöksenä sekä selvitys tiedoksisaantipäivästä tai muu selvitys valitusajan alkamispäivästä
- vaatimukset ja niiden perusteet
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa
- puitejärjestelyyn perustuvan hankinnan ja dynaamiseen hankintajärjestelmään hyväksymisen osalta selvitys, minkä vuoksi käsittelylupa tulee myöntää.
- hakijan nimi ja kotikunta
- jos joku käyttää hakijan puhevaltaa tai hakemuksen laatija on joku muu, on hakemuksessa ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero ja mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat kirjeet ja päätöksen voi lähettää
- valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitus. Sähköpostilla lähetettävää tai sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, jos sen alkuperäisyyttä ei ole syytä epäillä.
- valtakirja, jos asiamies ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja

Valitusviranomainen

Iisalmen kaupunki
p. 017 272 31
kirjaamo@iisalmi.fi,
etunimi.sukunimi@iisalmi.fi

Valitus markkinaoikeuteen toimitetaan sen aukioloaikana 8.00-16.15

Markkinaoikeus

Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki

p. 029 56 43300, fax 029 56 43314, markkinaoikeus@oikeus.fi

Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen markkinaoikeuden virka-ajan päättymistä. Itse tiedoksisaantipäivää ei lasketa mukaan. Jos vireillepanon viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyys- tai vapunpäivä, joulukuun- tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa asiakirjat toimittaa markkinaoikeudelle ensiksi seuraavana arkipäivänä.

Muutoksenhausta ilmoittaminen hankintayksikölle

Valittajan on kirjallisesti ilmoitettava hankintayksikölle valittamisesta markkinaoikeuteen viimeistään silloin, kun hankintaa koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikön kohdassa I mainittuun osoitteeseen.

Hankinta-asiakirjojen julkiseksi tuleminen

Hankinta-asiakirjat tulevat julkisiksi siltä osin kuin ne eivät ole salassa pidettäviä, kun hankintasopimus on allekirjoitettu.

Asianosaisella on oikeus ennen hankintasopimuksen allekirjoitusta saada tieto toisen tarjoajan tarjouksen sisällöstä lukuun ottamatta liike- ja ammattisalaisuuksia. Asianosaiset saavat tiedot liikesalaisuutena pidetyistä hinnoista.

Odotusaika hankintasopimuksen tekemiselle EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa

Hankintayksikkö voi tehdä hankintasopimuksen EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa aikaisintaan 14 päivän kuluttua siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedoksi hankintayksikön päätöksen ja valitusosoituksen markkinaoikeudelle.

Muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksu tuomioistuimessa tuomioistuinmaksulain mukaan.

7. Muutoksenhaku yksityisoikeudellisissa riita- tai rikosasioissa

Päätös sisältää yksityisoikeudellisia ratkaisuja, jotka on säädetty ratkaistavaksi myös muulla kuin hallinto- tai kunnallisvalituksella.

Käräjäoikeudet käsittelevät rikos-, riita- ja hakemusasioita. Päätöksiin haetaan muutosta kirjallisella haastehakemuksella

Pohjois-Savon käräjäoikeus, Oikeus- ja Poliisitalo

Suokatu 44, 70110 Kuopio / PL 44, 70101 Kuopio

p. 029 56 48503, 029 56 48500 vaihde, fax 029 56 48505

pohjois-savo.ko@oikeus.fi

Muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksu tuomioistuimessa tuomioistuinmaksulain

Iisalmen kaupunki

p. 017 272 31

kirjaamo@iisalmi.fi,

etunimi.sukunimi@iisalmi.fi

mukaan.